

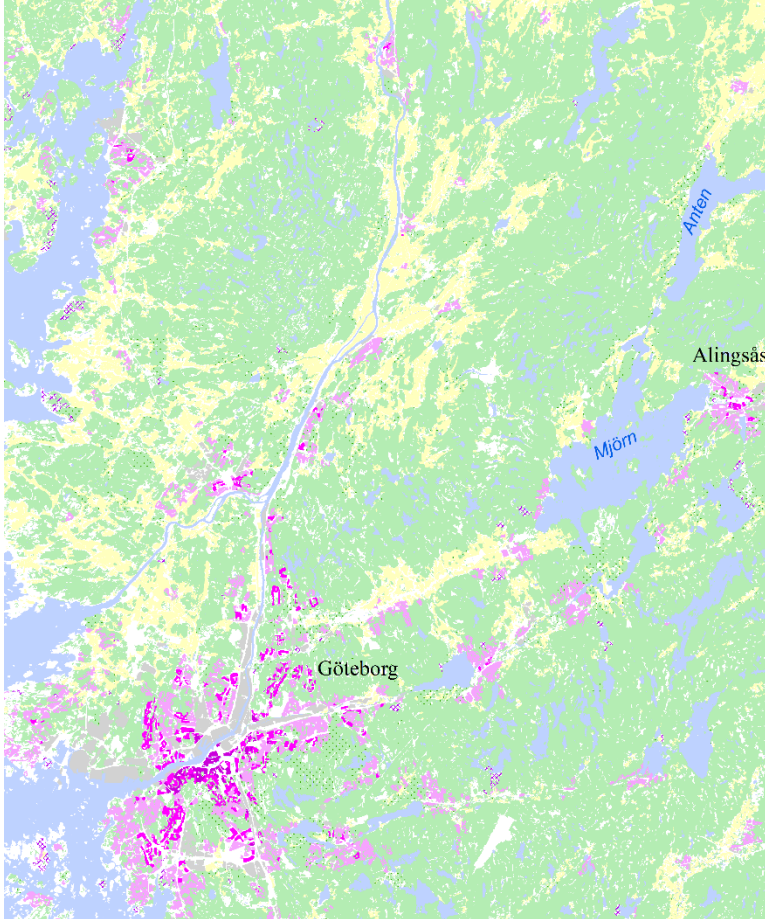

Anten och Mjörn 2018

En undersökning av vattenkemi, biologi och miljögifter

Stora djupa sjöar

Parameter	Anten	Mjörn
Medeldjup (m)	13	15
Maxdjup (m)	30	48

Mjörn 53:e
största
svenska sjön

Riksintresse för naturvård

- Sjöar med rik flora och fauna
- Storvuxen öring
- Glacialmarina relikter
- Rik fågelfauna
- Rastplatser för fågel

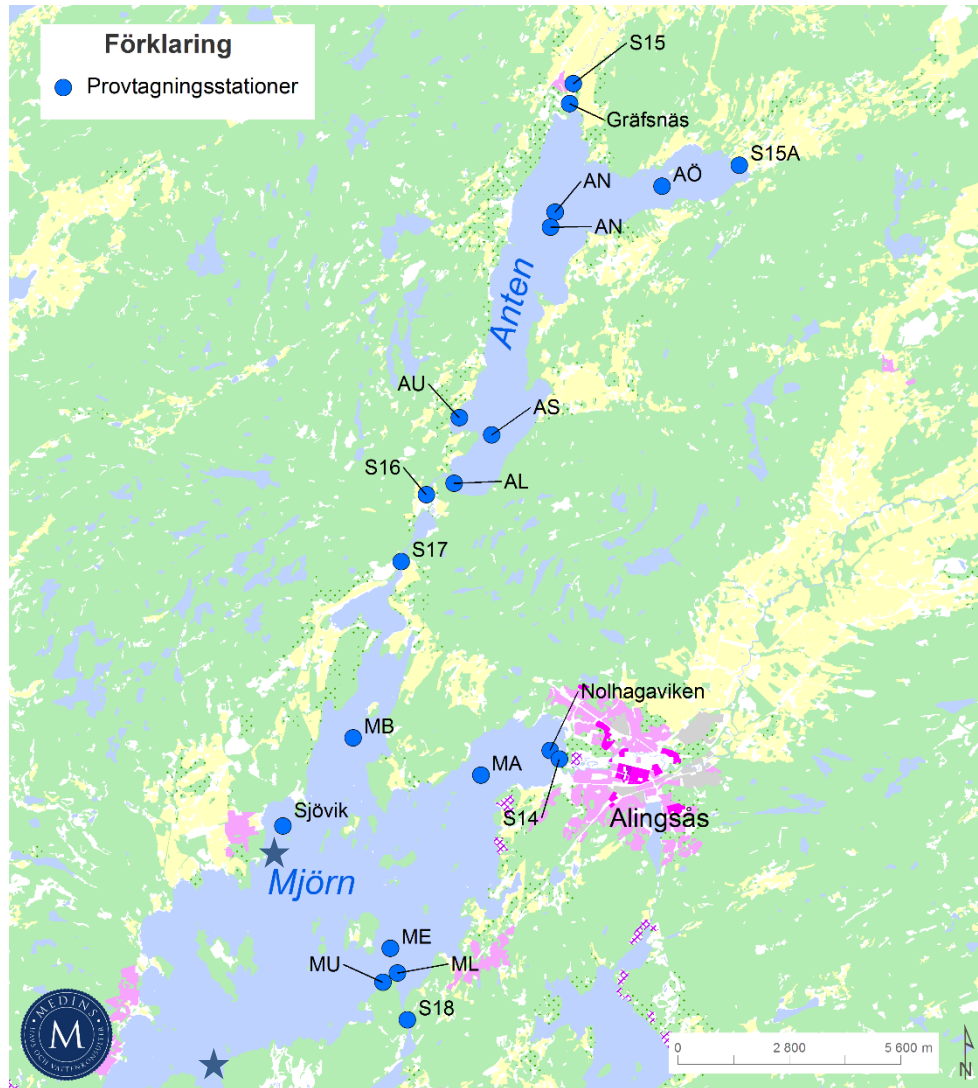
Undersökningar 2018

- Vattenkemi
- Sedimentkemi
- Kviksilver PFAS i fisk
- Läkemedelsrester
- Mikroplaster
- Nätfisken
- Växtplankton
- Djurplankton
- Vattenväxter
- Bottenfauna

Provplatser

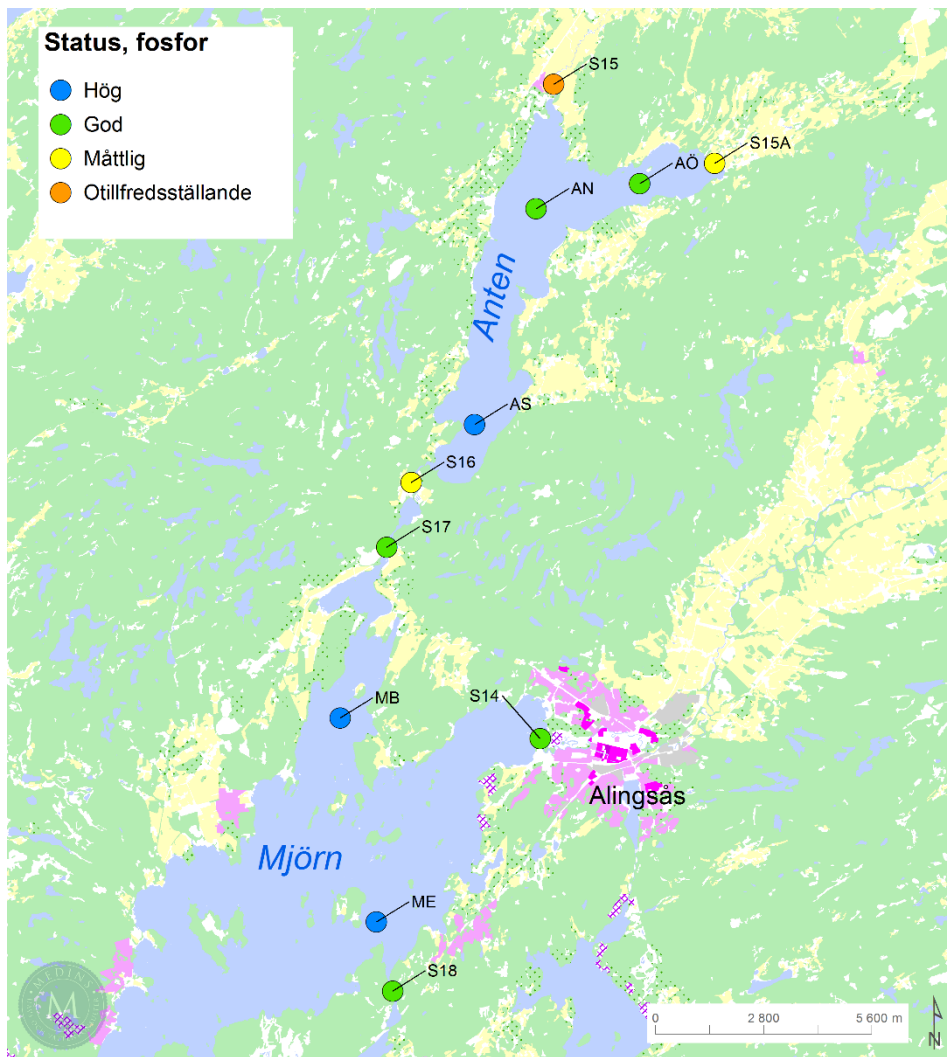
Vattenkemisk status 2018

Tillstånd	AN	AS	AÖ	MB	ME	S14	S15	S15a	S16	S17	S18
P-tot (µg/l)	20	12	18	11	12	29	65	48	22	18	10
N-tot (mg/l)	0,60	0,54	0,58	0,65	0,68	1,33	1,91	0,84	0,31	0,56	0,67
Syrehalt (mg/l)	0,7	1,0	0,1	6,0	6,9	6,2	4,5	6,2	8,0	8,7	8,9
Absorbans	0,076	0,068	0,076	0,118	0,082	0,173	0,199	0,199	0,071	0,080	0,083
Siktdjup (m)	2,9	3,2	3,0	3,0	3,3						
Klorofyll a (µg/l)	7,2	6,6	4,9	5,8	6,3						
Status											
Fosfor	God	Hög	God	Hög	Hög	God	Otillfr.	Måttlig	Måttlig	God	God
Siktdjup	Hög	Hög	Hög	Hög	Hög						

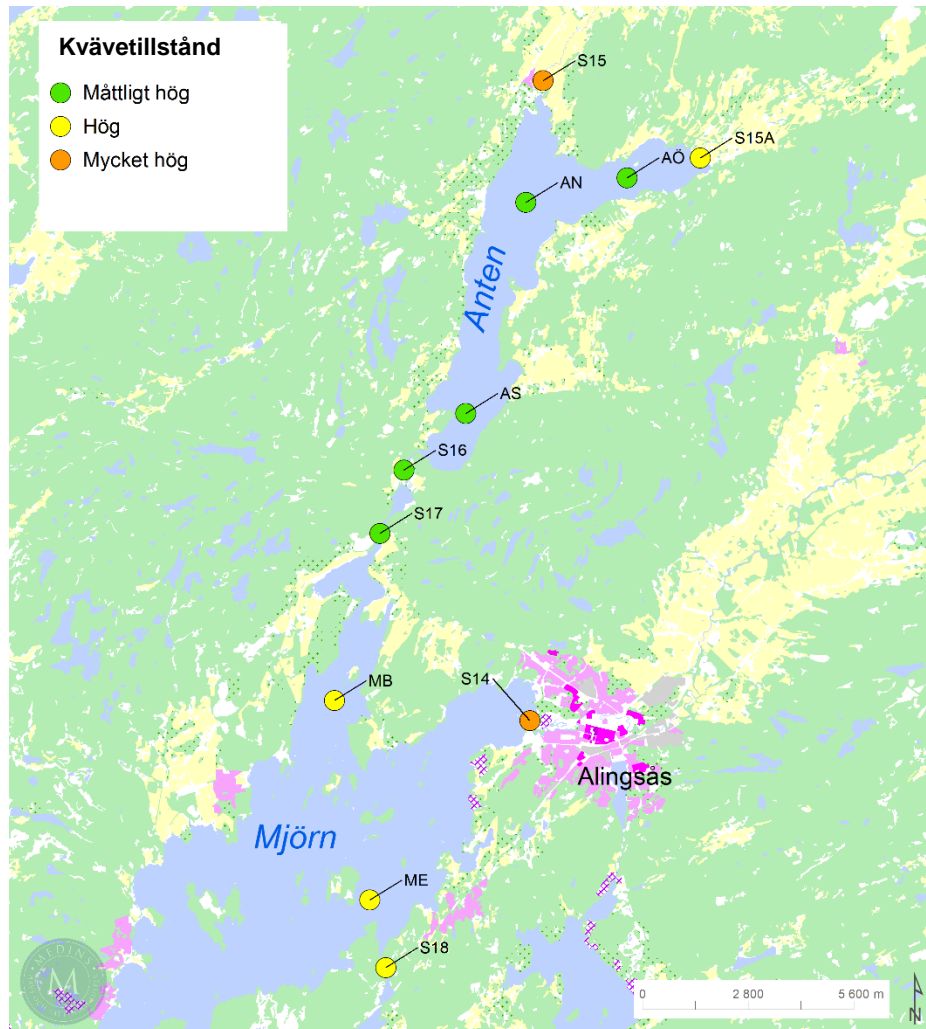
- Måttligt näringsrikt och nästan syrefritt i Anten
- Näringsfattigt och måttligt syrerikt i Mjörn
- Måttliga värden för färg, siktdjup och klorofyllhalt i båda sjöarna
- Måttligt näringsrikt till näringsrikt i tillflödena

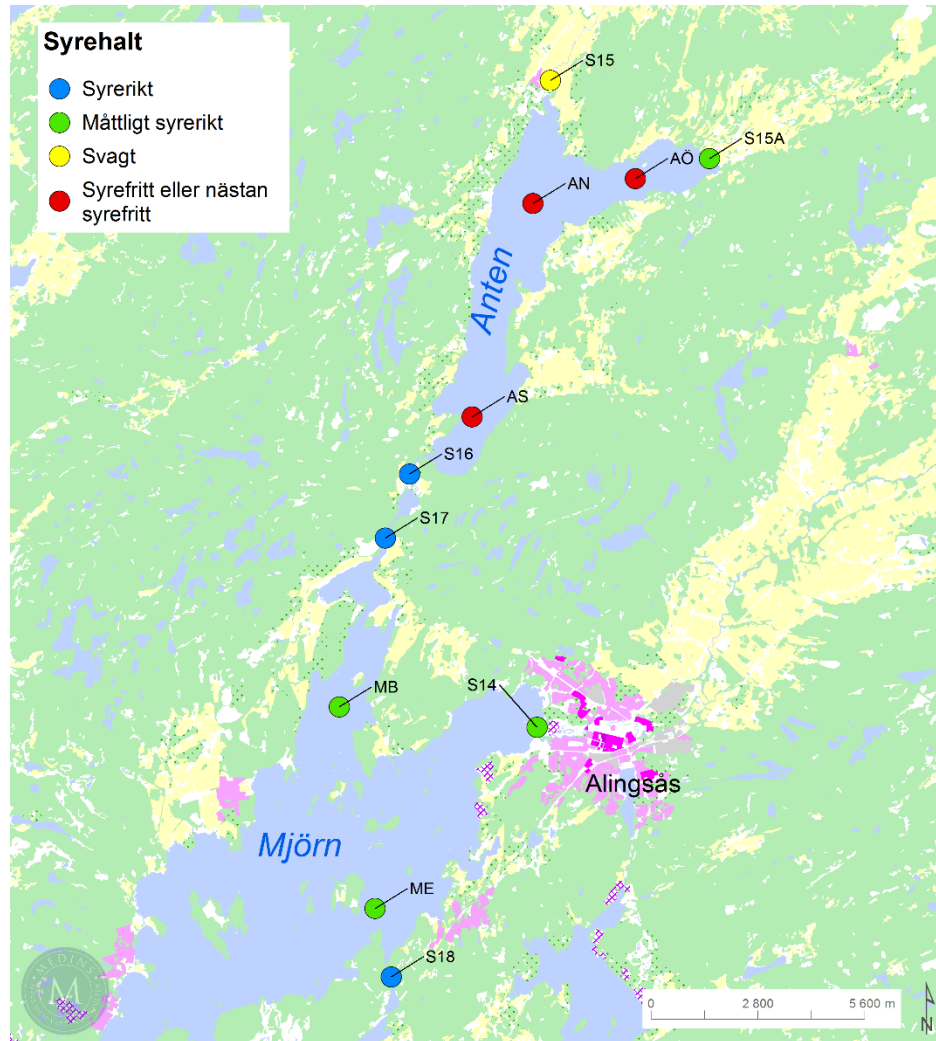
Status fosfor 2018

Kvävetillstånd 2018

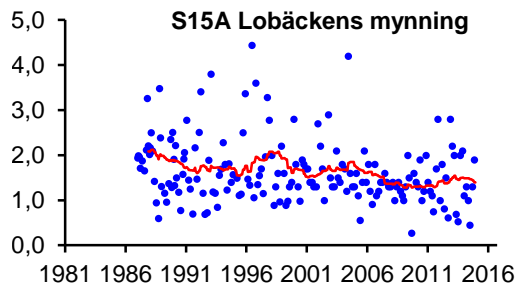
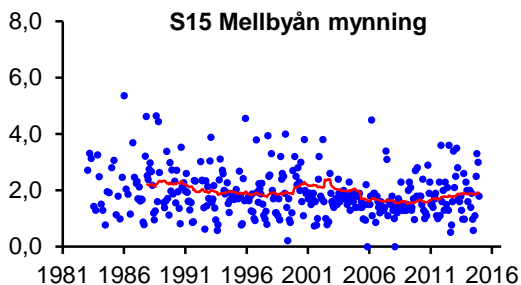
Syretillstånd 2018

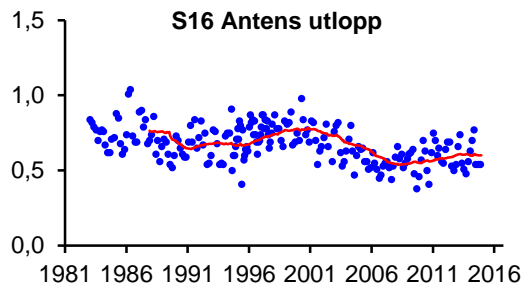
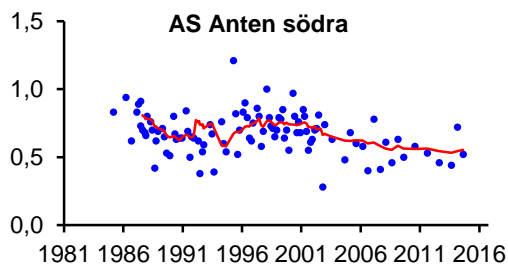
Anten
Svagt eller måttligt syretillstånd över en betydande yta.

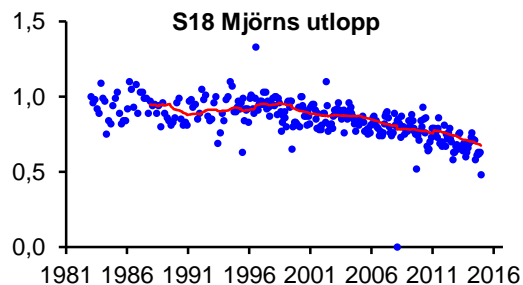
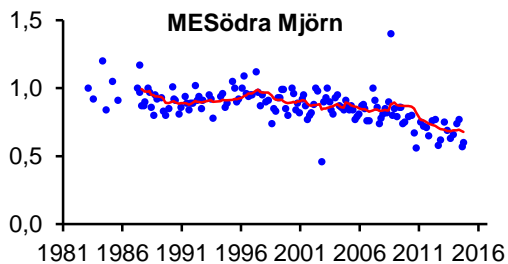
Trend kväve

Otydlig i tillflöden

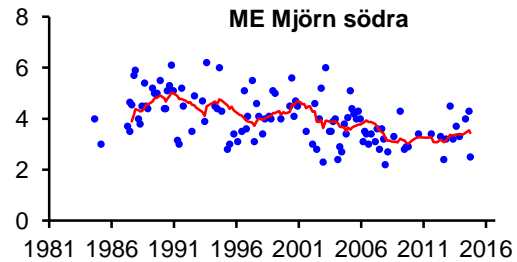
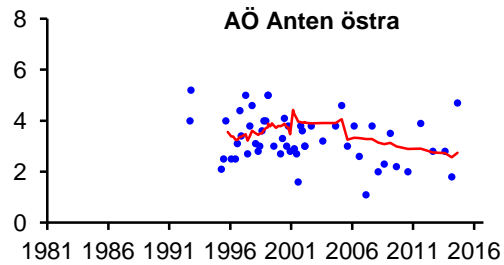
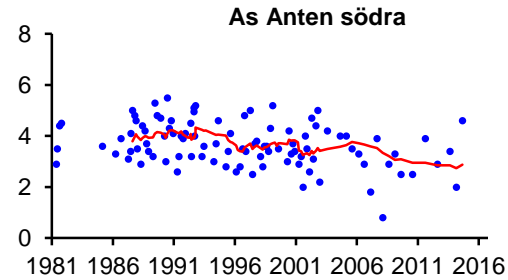
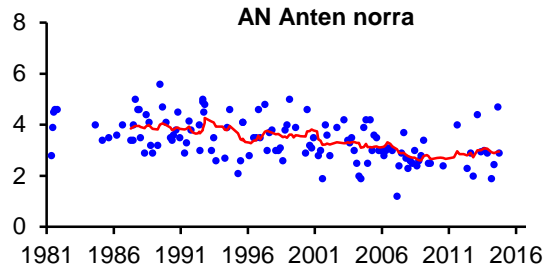
Svagt minskande i Anten

Tydligt minskande i Mjörn

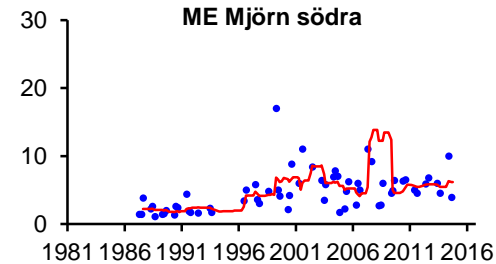
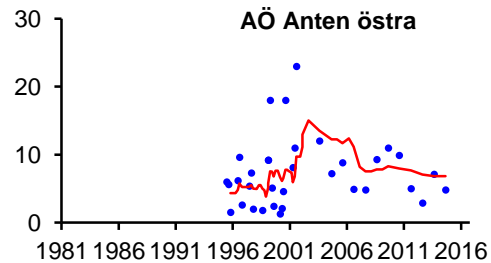
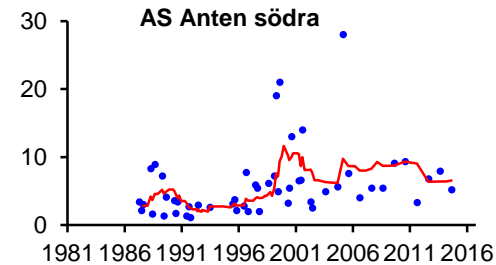
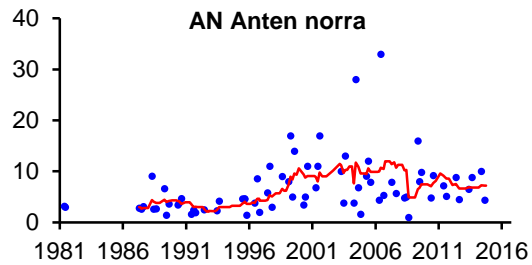
Trend siktdjup

Hoppfullt att minskande trend har planat ut

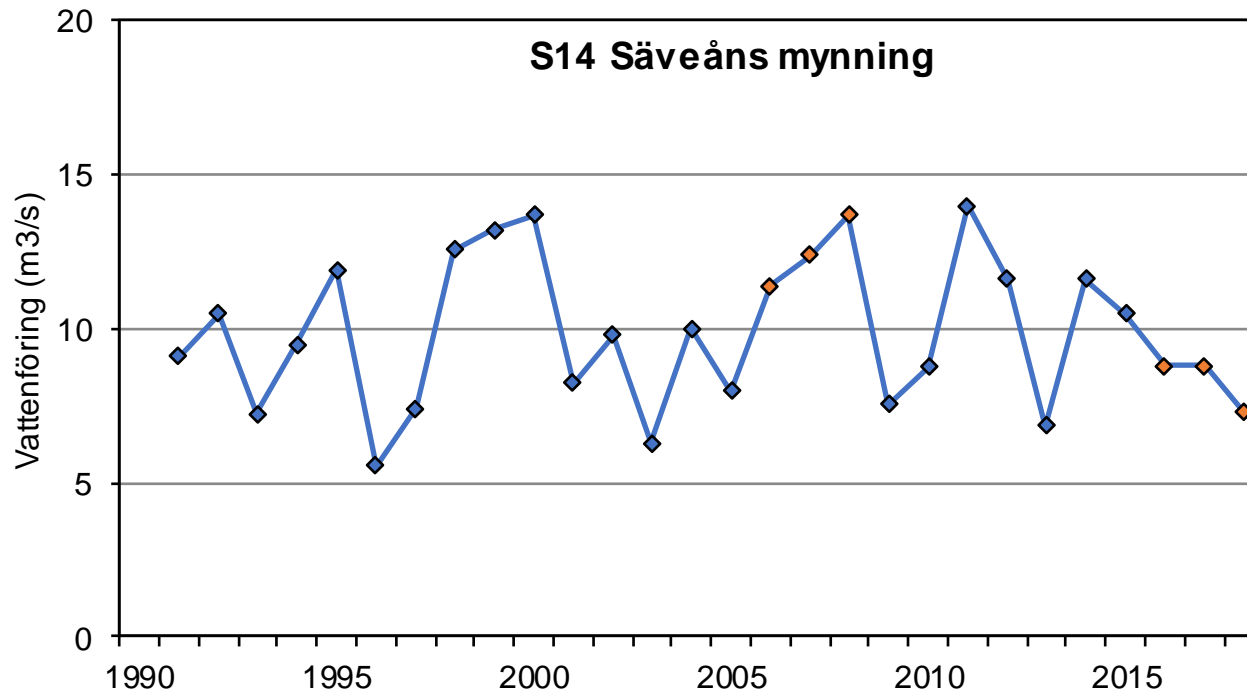
Trend klorofyll

Hoppfullt att ökande trend har planat ut

Vattenföring

- Höga flöden vid utvärderingen 2008
- Låga flöden vid utvärderingen 2018

Belastning av näringsämnen

- Kväve och fosfor in 20-30 % mindre jmf med 2008
- Delvis beroende på lägre flöden
- Kväve och fosfor ut 30-50 % mindre jmf med 2008
- Ökad retention av framförallt kväve

Kväverening Nolhaga

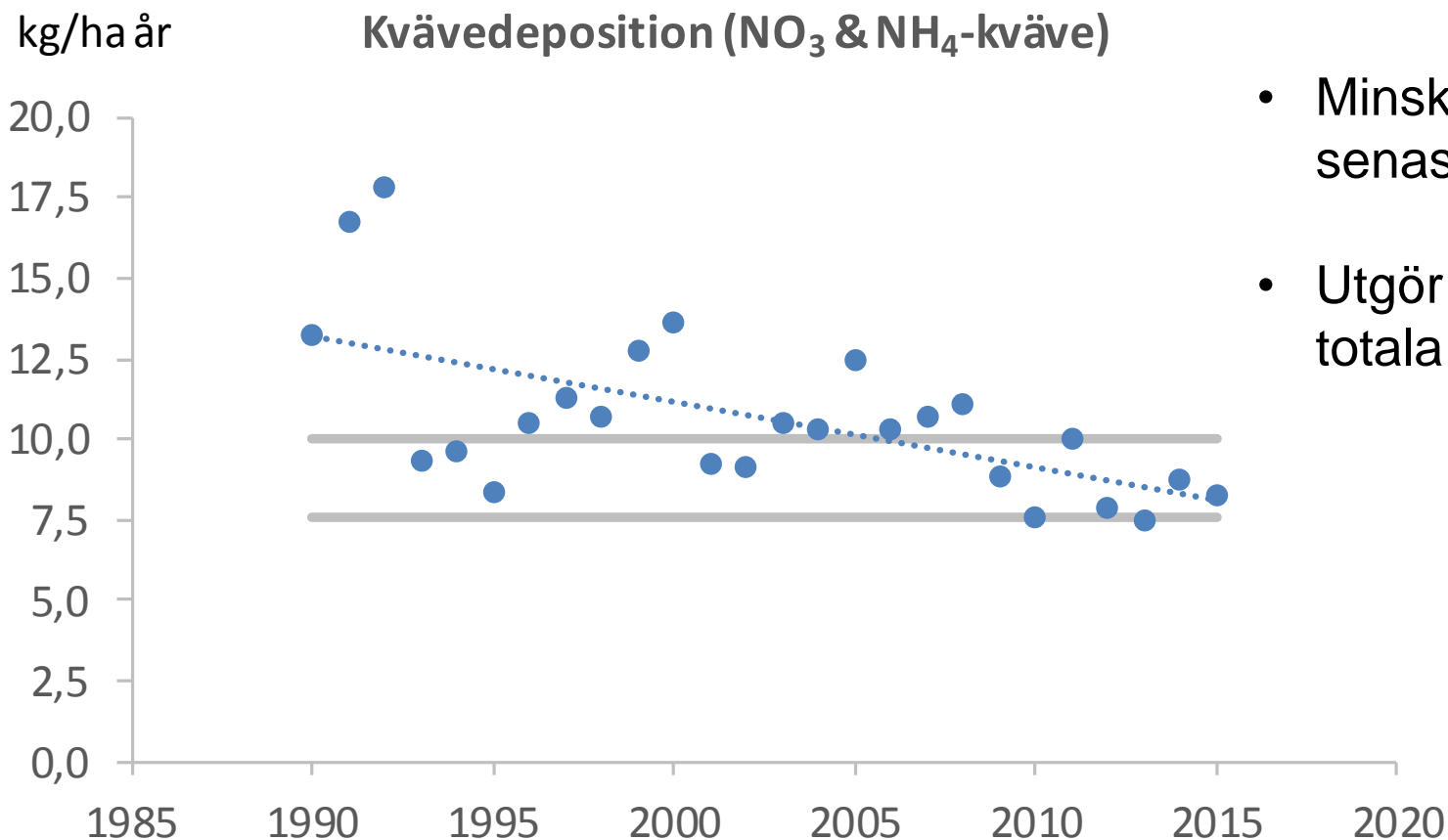

- Halvering av kväveutsläppen jmf med 2008
- Från 14 % till 9 % av belastningen trots lägre transporter via vattendragen på grund av låga flöden

Minskad kvävedeposition

- Minskat med 25 % senaste 10 åren
- Utgör ca 8 % av totala belastningen

Data från Hensbacka

Miljögifter

Sediment

- PCB
- PAH, t ex antracen, flouranten
- Organiska tennföreningar (tributyltenn, TBT)
- Halogenerade flamskyddsmedel
- Metaller

Abborre och gädda

- Kvicksilver
- PFAS

Organiska miljögifter i sediment

Parameter	Anten, AN	Mjörn, MA	Mjörn, ME
PCB summa 7 st (mg/kg TS)	0,004	0,034	0,016
PAH, summa 16 st (mg/kg TS)	0,13	1,70	1,00
Antracen ($\mu\text{g}/\text{kg}$ TS)	<10	45	17
Tributyltenn ($\mu\text{g}/\text{kg}$ TS)	1,8	5,1	1,0

- Högre halter i Mjörn än i Anten
- Högre halter i östra Mjörn
- Över gränsvärden för antracen och tennorganiska föreningar (tributyltenn) i östra Mjörn
- Inga halogenerade flamskyddsmedel kunde detekteras

PCB och PAH i sediment i Anten och Mjörn 2018. Klassgränser från norska bedömningsgrunder (Statens forurensningstilsyn 2007). Antracen och Tributyltenn ($\mu\text{g}/\text{kg}$ TS), grå markering visar att halten överskrider miljö kvalitetsnormen (Havs- och vattenmyndigheten 2015).

Metaller i sediment

Parameter	Anten, AN	Mjörn, MA	Mjörn, ME
Arsenik, As (mg/kg TS)	12	8,8	16
Bly, Pb (mg/kg TS)	41	38	39
Kadmium, Cd (mg/kg TS)	1,3	0,99	0,91
Kobolt, Co (mg/kg TS)	21	20	19
Koppar, Cu (mg/kg TS)	28	35	33
Krom, Cr (mg/kg TS)	32	97	82
Nickel, Ni (mg/kg TS)	25	35	34
Vanadin, V (mg/kg TS)	61	49	58
Zink, Zn (mg/kg TS)	240	290	270
Kvicksilver, Hg (mg/kg TS)	0,12	0,14	0,11

- Belastningen i huvudsak luftburen och regional
- Undantag krom där halterna är högre i Mjörn än Anten och andra sjöar i regionen
- Blyhalterna har halverats sedan 1980-talet

Metallhalter i sediment (mg/kg Ts) i Anten och Mjörn 2018. Klassgränser från Naturvårdsverket 1999

Miljögifter i fisk

Kvicksilverhalt i muskel (mg/kg v v)

	Gädda 2008	Gädda 2018	Abborre 2018
Anten	0,29	0,31	0,12
Mjörn	0,43	0,32	0,11

Kvicksilver gränsvärden

- Biota 0,02 mg/kg
- Livsmedel 0,5 mg/kg

PFOS i muskel (µg/kg v v)

	Gädda	Abborre
Anten	1,1	7,4
Mjörn	3,1	12

PFOS gränsvärden

- fisk 9,1 µg/kg

Läkemedelsrester i ARV recipienter

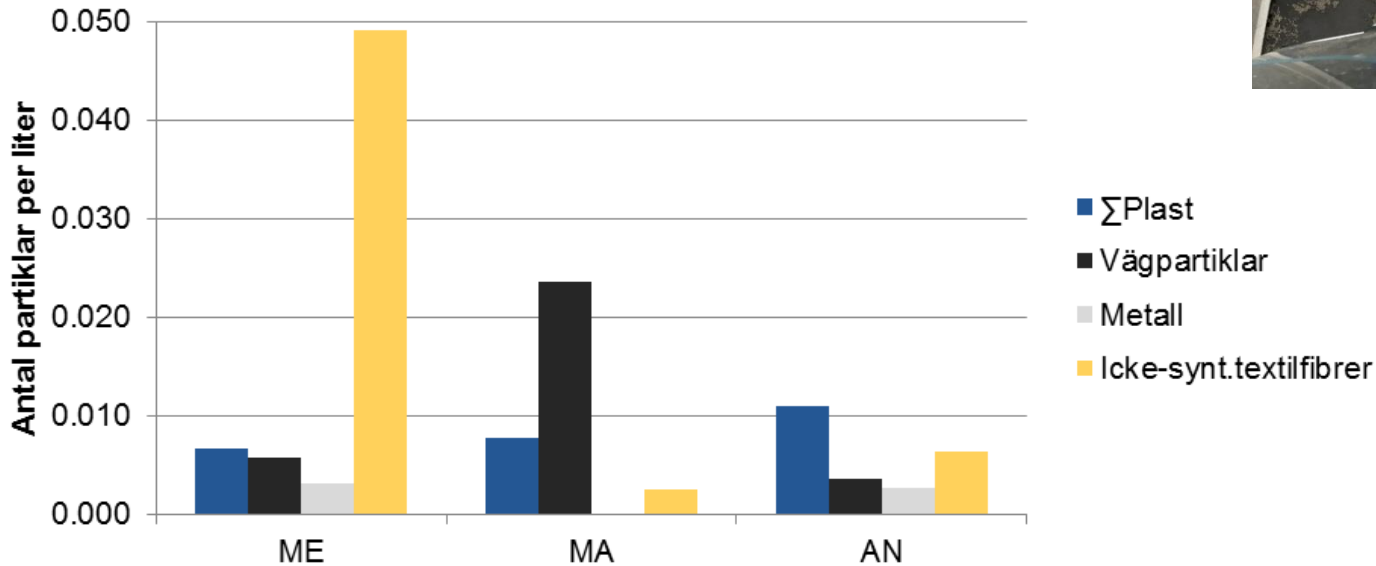
- Sollebrunn (Mellbyån), Sjövik, Alingsås recipienter
- 10 av 24 läkemedel detekterades (i förväntade halter)
- Flest utanför Alingsås
- 2 av 3 hormon detekterades i låga halter
- Inga antibiotika detekterades

Mikroplaster

Mikroplast och andra antropogena partiklar $\geq 50 \mu\text{m}$ i ytvatten

- Högsta koncentrationen av vägpartiklar fanns i östra Mjörn (MA).
- Högsta koncentrationen icke-syntetiska fibrer i södra Mjörn (ME).

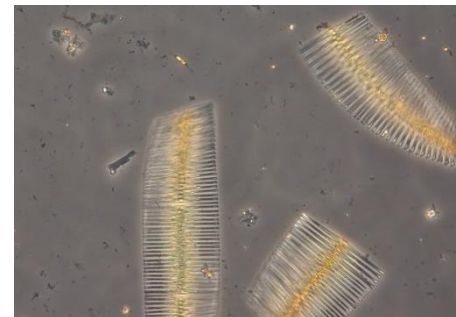
Nätfisken

Rovfiskens betydelse

Klar sjö

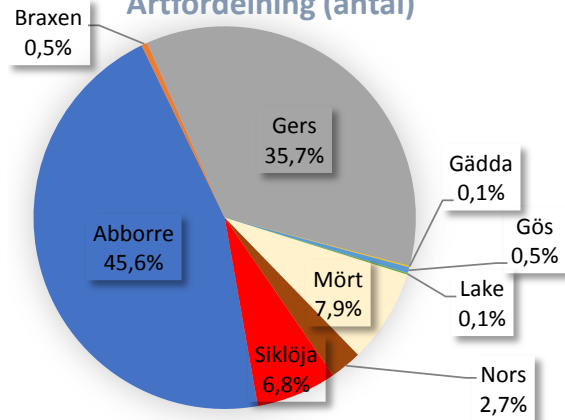

Grumlig sjö

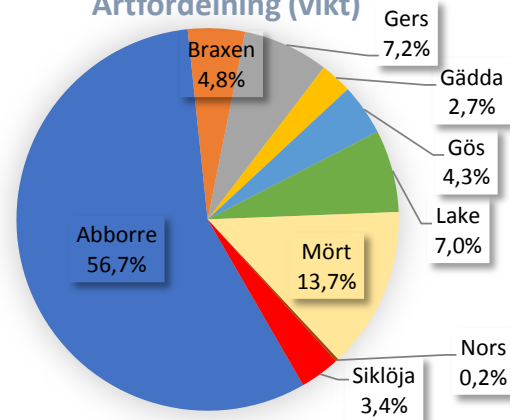

Fiske 2018

Artfördelning (antal)

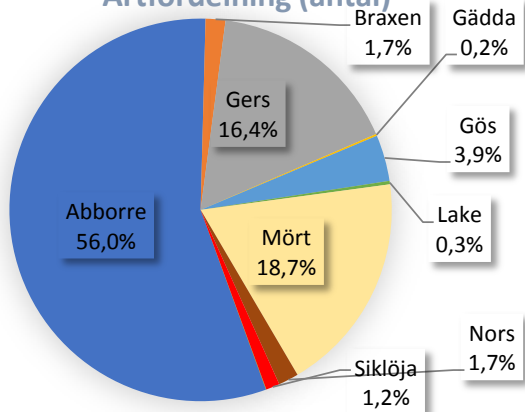

Artfördelning (vikt)

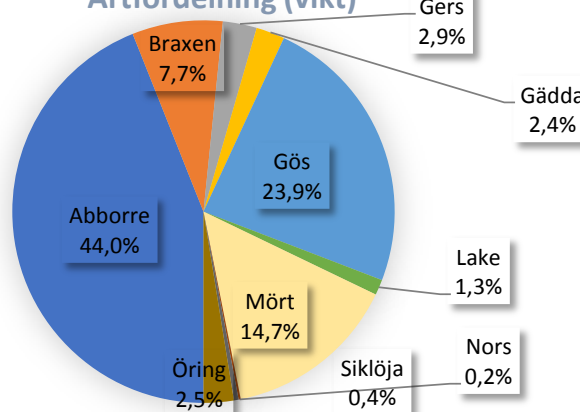

Anten
dominans
abborre
mycket gärs

Artfördelning (antal)

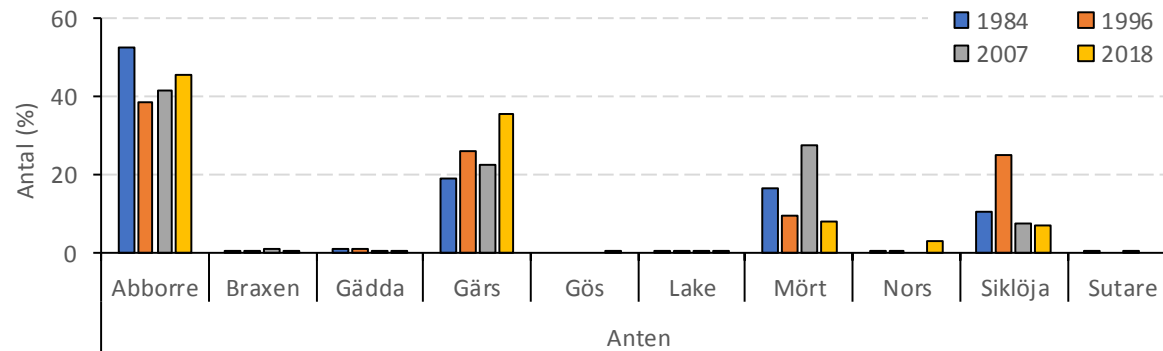
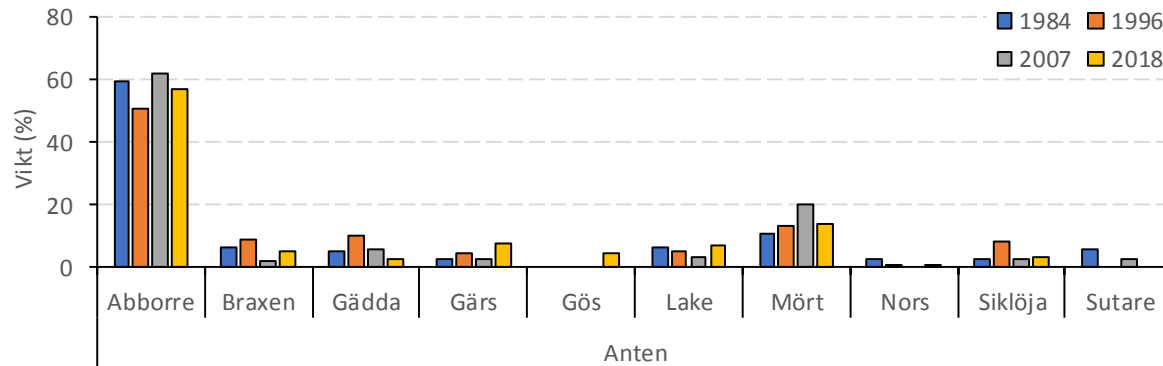
Artfördelning (vikt)

Mjörn
dominans
abborre
mer gös

Fisksamhället Anten

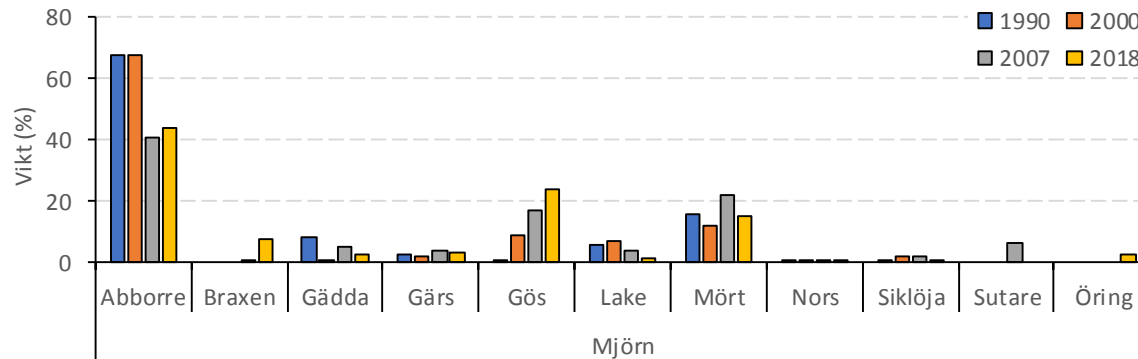

Mer
gärs?

- Förväntad sammansättning, god status enligt bedömningsgrunderna, indexet EQR8.
- Måttlig status 2007 (mer mört)

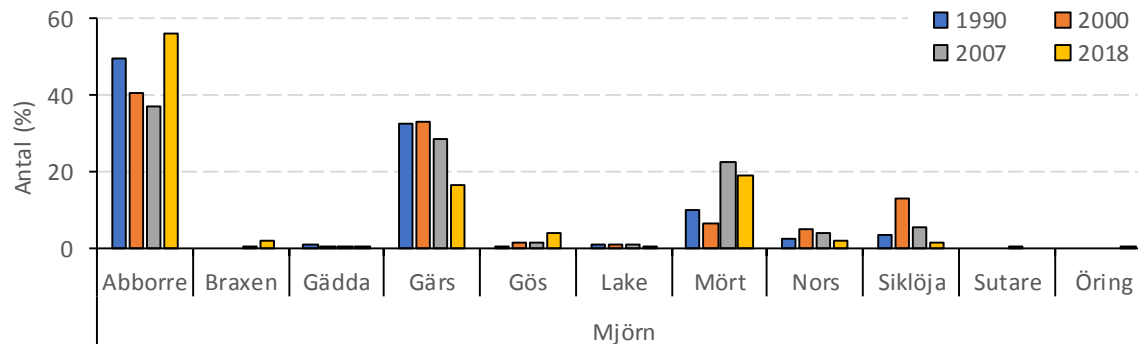

Fisksamhället Mjörn

Mer gös?

Mindre abborre?

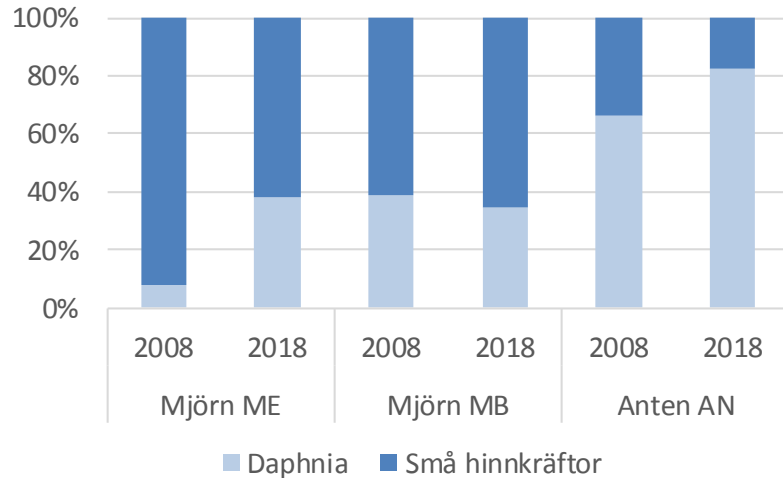

- Förväntad sammansättning, god status enligt bedömningsgrunderna, indexet EQR8.
- God status även 2007

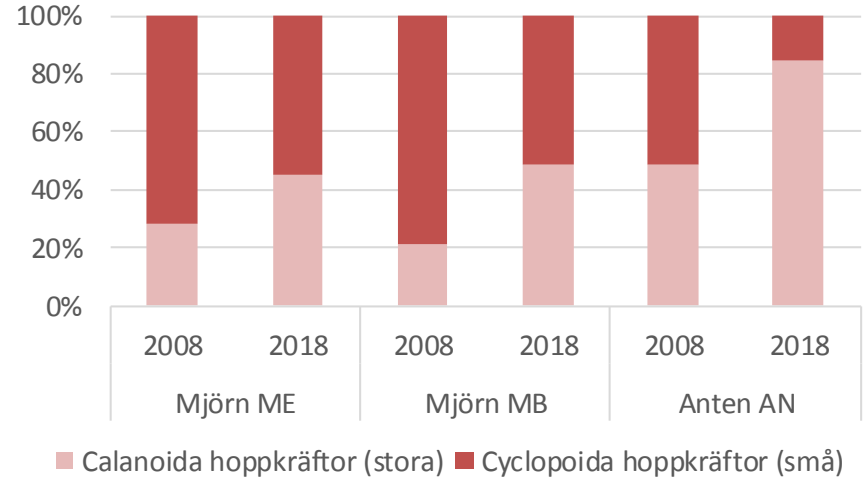

Djurplankton

Fördelning av hinnkräftornas biomassa

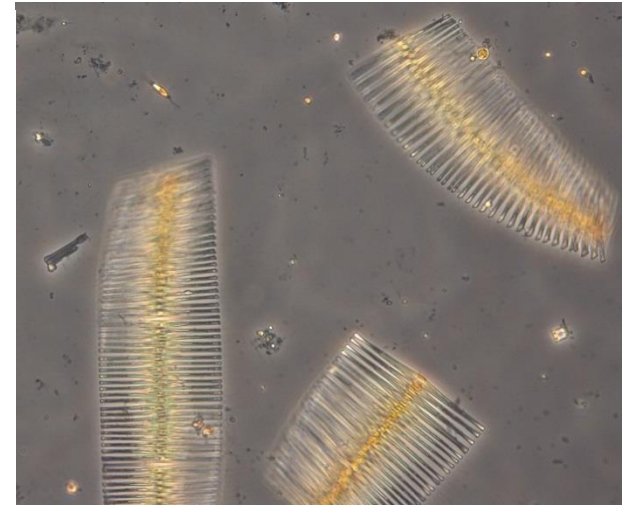
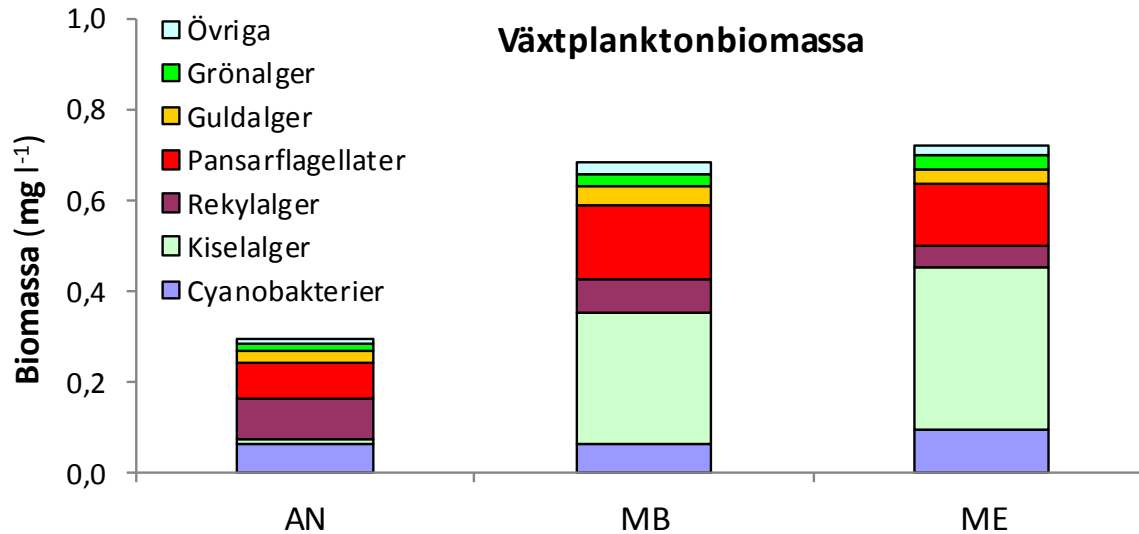
Fördelning av hoppkräftornas biomassa

- Större djurplankton (ljus färg) i Anten än i Mjörn 2018
- Näringsfattigare i Anten än i Mjörn 2018 !
- Högre predationstryck från planktonätande fisk i Mjörn 2018
- Positivt att andelen stora djurplankton ökar i Anten

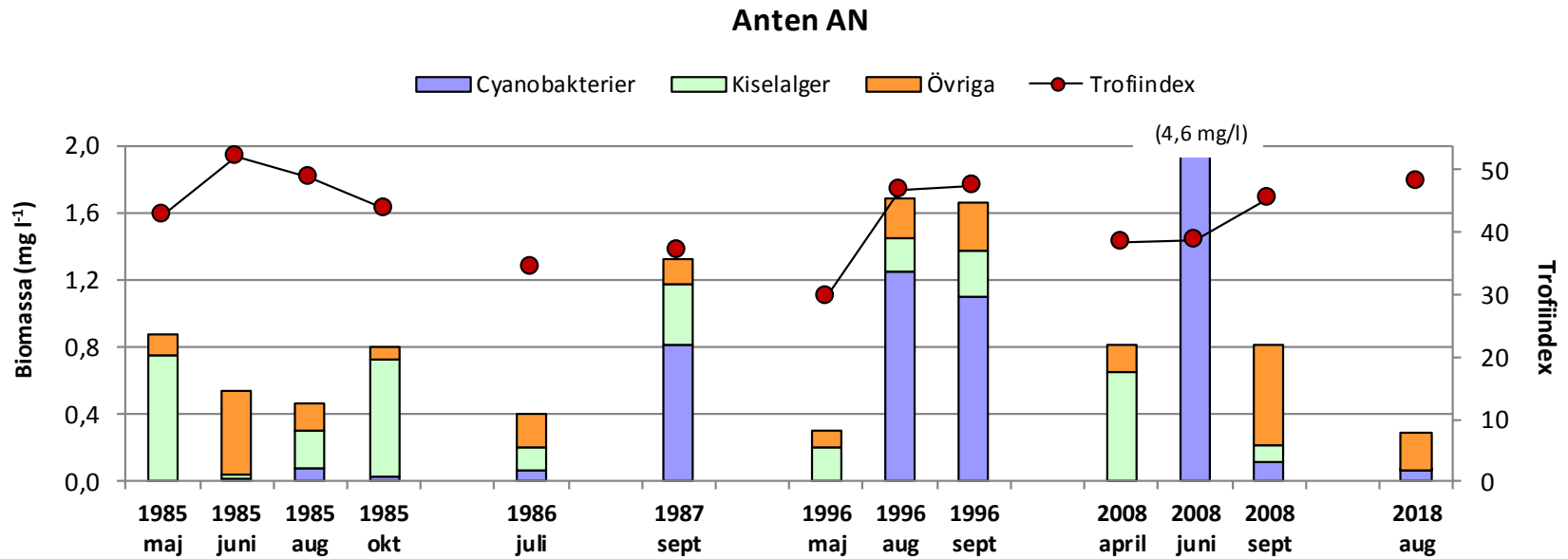

Växtplankton

- Näringsfattiga förhållanden 2018
- Liten andel cyanobakterier 2018
- Mer kiselalger i Mjörn än i Anten 2018

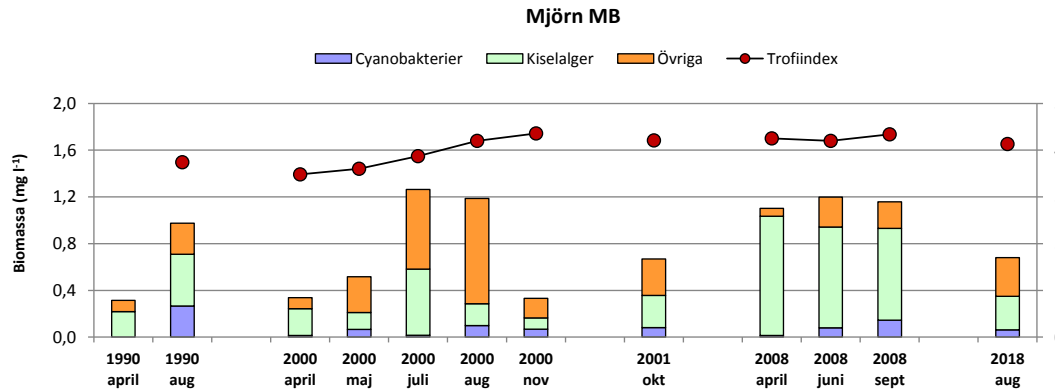
Växtplankton Anten

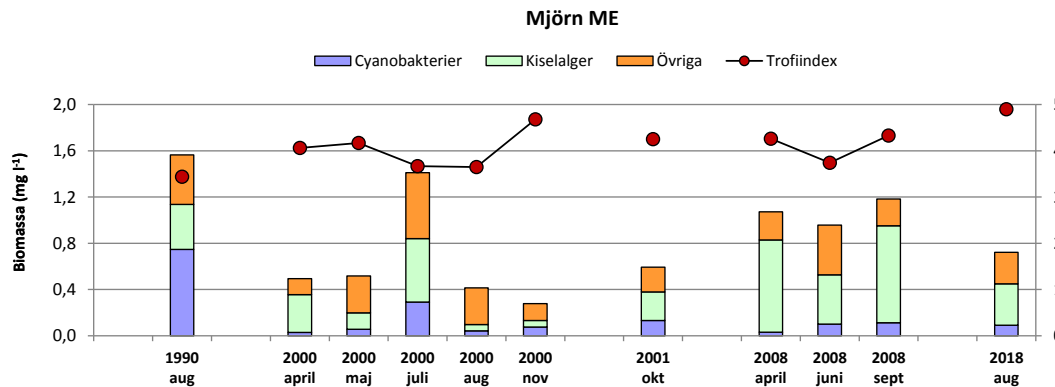
- Stora variationer i resultat de olika åren
- Blomning av cyanobakterier i juni 2008

Växtplankton Mjörn

Norr

Söder

- Variation i biomassan
- Likvärdiga resultat i sjöns olika delar
- Oftast dominans av kiselalger

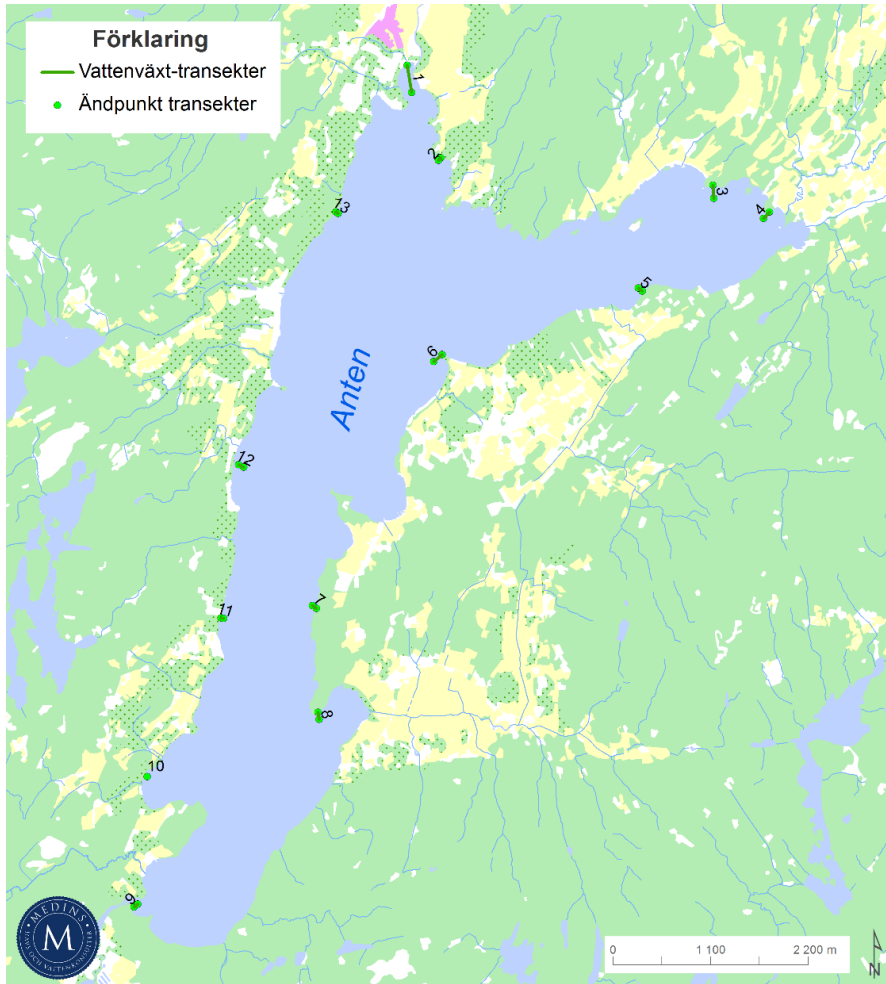

Vattenväxter

Lokal	Statusklassning		Status	Expertbedömning
	TMI	EK		näring
Anten	8,0	0,96	Hög	Hög
Sjövik	7,9	0,95	Hög	Hög
Öjaredsviken	7,6	0,91	Hög*	Hög

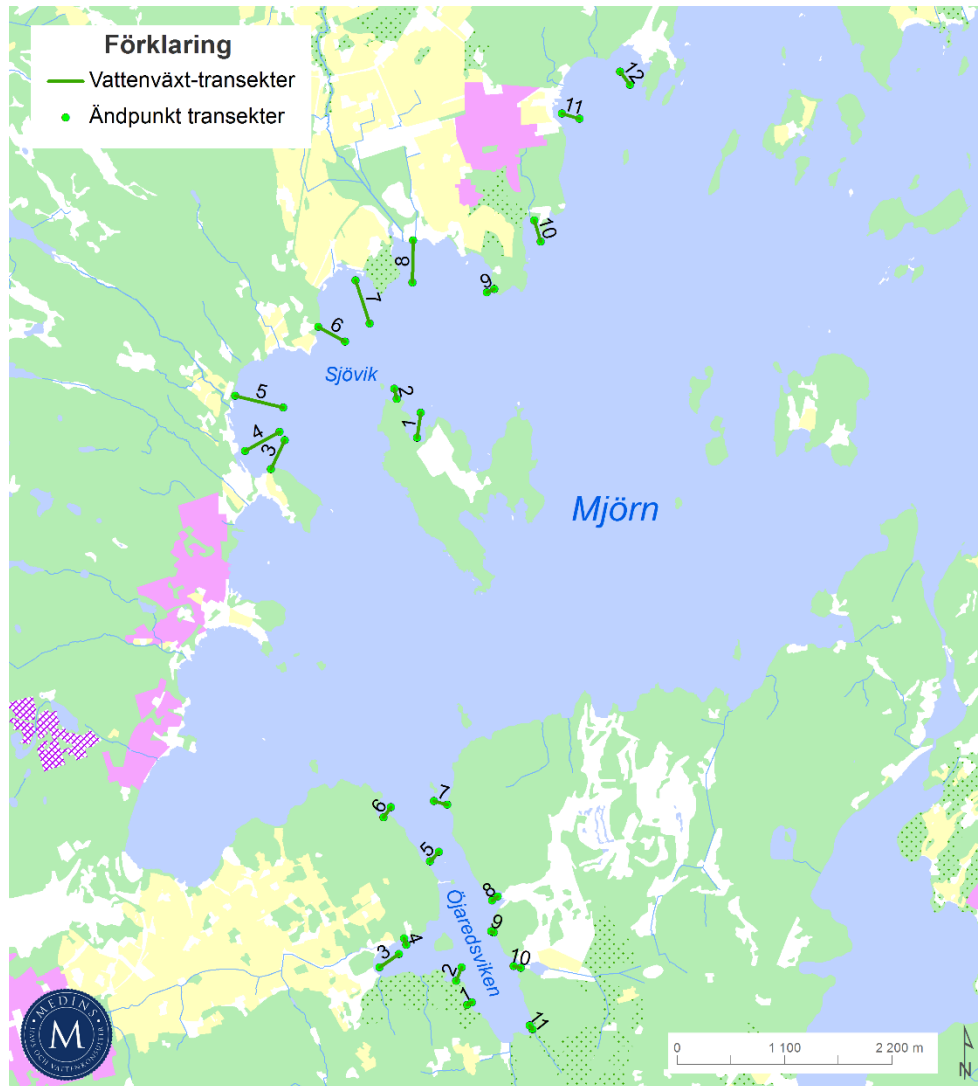
Anten

Växter ner till 3,3 m,
vid normalvattenstånd
minst en halvmeter
längre ner.

Mjörn

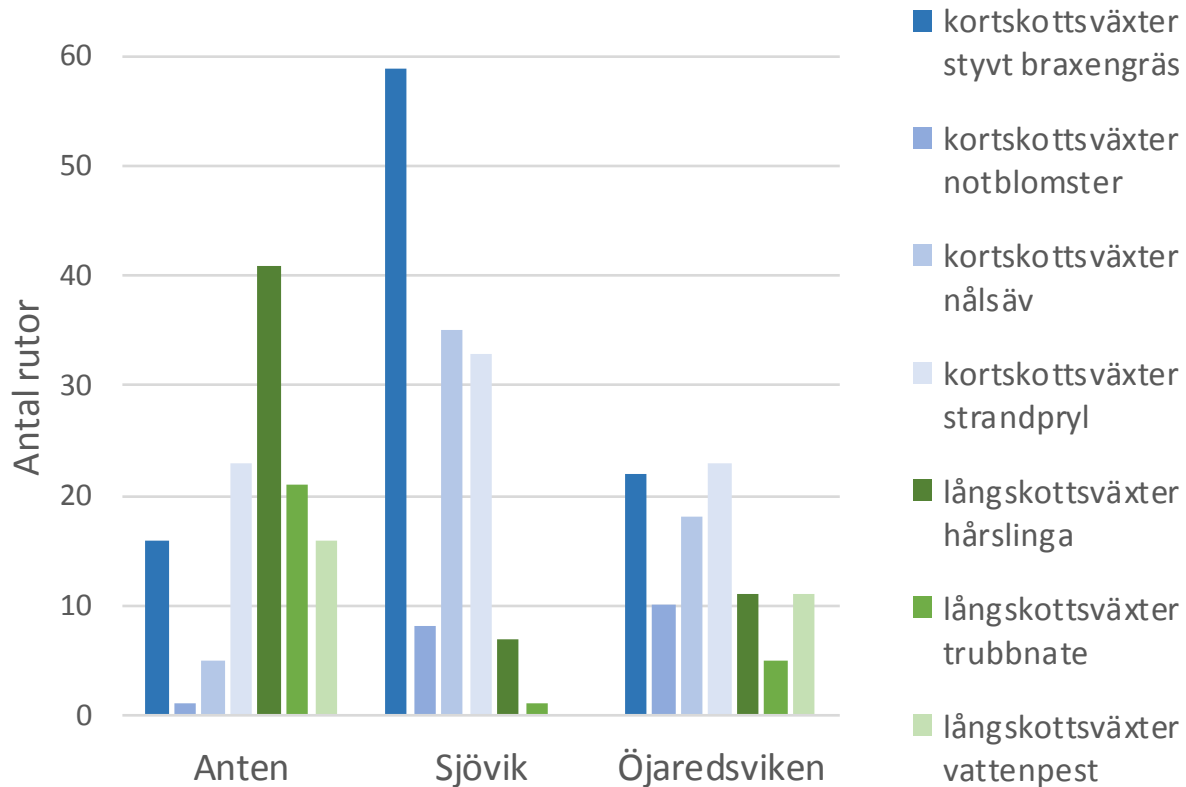

Sjövik ner till 2,7 m,
Öjared ner till 3,9
Vid normalvattenstånd
minst en halvmeter
längre ner.

Kort och lång

Dominerande vattenväxter

Kortskottsväxter blått
Långskottsväxter grönt

Kortskottsväxter

Långskottsväxter

Rödlistade växter

Förekomst av rödlistade arter, ormbunken klotgräs, gröna mattan till vänster (Öjaredsviken) och revsvalting till höger (Anten).

Bottenfauna

Statusklassning bottenfauna	
Anten	
AN. Anten, profundal	God
AU. Anten, sublitoral	Måttlig
AL. Anten, litoral	Hög
Mjörn	
MA. Mjörn, profundal	Hög
ME. Mjörn, profundal	Hög
MU. Mjörn, sublitoral	Hög
ML. Mjörn, litoral	Hög

- Mycket artrika strandzoner med många ovanliga arter, framförallt i Mjörn.
- Låga syrehalter påverkar bottenfaunan i Antens djupare områden i viss mån.

Glacialrelikta kräftdjur

Skorv, tidigare noterad i Anten och Mjörn

Hoppkräftan *Limnocalanus*

- Fyra glacialrelikta arter finns noterade sedan tidigare (skorv, vitmärla, pungräka *Limnocalanus*)
- Endast vitmärla och hoppkräftan *Limnocalanus* har påträffats under senare tid och enbart i Mjörn.
- Motiverat att utföra en särskild undersökning som är inriktad på att inventera dessa ovanliga kräftdjur

Slutsatser

- Höga naturvärden med avseende på fisk, växter och bottenfauna
- Mjörn har hög status med avseende på näringsämnen
- Antens näringsstatus fortsatt osäker, men inte sämre än tidigare
- Minskande halter av kväve framförallt i Mjörn och Mjörns utlopp
- Miljögifter över gränsvärden i Mjörns fisk (PFOS) och sediment (Antracen, TBT)

carin.nilsson@medinsab.se

www.medinsab.se

www.facebook.com/MedinsBiologi

